

Delrapport 3: Bedömning av pandemins konsekvenser för målen för samhällets säkerhet

Bedömningen är framtagen av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och utgör den tredje delredovisningen av regeringsuppdrag Ju2020/04352. Den beskriver möjliga konsekvenser och behov av åtgärder inom den aktörsgemensamma hanteringen av pandemin under juli-september och kompletterar den nationella samlade lägesbild som tas fram av MSB.

Enligt regeringsuppdraget ska MSB, med utgångspunkt i de scenarier som Folkhälsomyndigheten löpande ska uppdatera avseende hur smittspridning av det virus som orsakar covid-19 kan komma att utvecklas framöver, ta fram beskrivningar av tänkbara samhällskonsekvenser och åtgärder som berörda aktörer vidtar eller planerar att vidta. Uppdraget omfattar inte hälso- och sjukvårdsområdet och socialtjänst.

Omfattning och avgränsningar:

- Bedömningar i delrapporten utgår från samma tidsperspektiv som Folkhälsomyndighetens scenarier i myndighetens tredje delrapport inom regeringsuppdrag S2020/08831, det vill säga juli-september.
- Bedömningen omfattar risker och sårbarheter kopplade till upprätthållandet av målen för samhällets säkerhet¹ ur ett tvärsektoriellt perspektiv.
- Bedömningarna utgår till stor del från information från statliga myndigheter om hur målen för samhällets säkerhet har påverkats eller riskerat att påverkas inom deras respektive ansvarsområden under pandemin. Informationen har delgetts MSB genom lägesrapportering, vid olika samverkansforum under hanteringsens gång och i dialoger med utvalda myndigheter. Information har även inhämtats via andra rapporter och bedömningar som myndigheter och andra aktörer har offentliggjort.
- Bedömningarna är främst gjorda ur ett nationellt perspektiv. Det är rimligt att anta att avvikelser från bedömningarna kan förekomma utifrån regionala förutsättningar.
- Bedömningarna är inte prognoser av kommande utveckling, men kan likväl användas som hjälpmedel i det förberedande arbete som berörda aktörer fortsatt bör genomföra.

---

¹ Möjliga konsekvenser för människors liv och hälsa, samhällets funktionalitet samt våra grundläggande värden. För samhällets funktionalitet avgränsas bedömningar av möjliga konsekvenser till samhällssektorerna.

INNEHÅLL

SAMMANFATTANDE BEDÖMNING	3
PANDEMINS FORTSATT INVERKAN – FÖRUTSÄTTNINGAR I JULI 2021	5
Folkhälsomyndighetens scenarier för fortsatt smittspridning	5
Smittskyddsåtgärder och befolkningens efterlevnad.....	5
Fortsatt övergång till det mer normala	5
Vaccinationsprocessen.....	6
Risker för parallella händelser.....	6
KONSEKVENSER FÖR MÅLEN FÖR SAMHÄLLETS SÄKERHET.....	7
Möjliga konsekvenser för människors liv och hälsa	7
Möjliga konsekvenser för samhällets funktionalitet	7
Särskilt berörda sektorer under kommande period	9
Möjliga konsekvenser för upprätthållandet av grundläggande värden.....	10
Samhällets motståndskraft och fortsatta krishanteringsförmåga	10
Risker kopplade till informationspåverkan.....	11
ÅTGÄRDSBEHOV INOM DEN AKTÖRSGEMENSAMMA HANTERINGEN.....	12
Samverkan på nationell nivå	12
Förberedande åtgärder och kontinuitetshantering	12
Kontinuitetshantering.....	12
Åtgärder inom kommunikation.....	13
Stärkt krishantering	13

Sammanfattande bedömning

Utifrån Folkhälsomyndighetens scenarier och planerade regellättnader förväntas kommande period präglas av en övergång mot en bättre och stabilare situation. Samtidigt påverkas fortsatt samtliga mål för samhällets säkerhet i olika utsträckning. Hanteringen behöver därför fortsatt genomsyras av en helhetssyn där olika perspektiv beaktas i beslutsfattandet.

Aktörernas fokus under kommande tremånadersperiod kommer troligtvis vara övergången till en mer normal situation. Samtidigt är det viktigt att omhänderta och omsätta erfarenheterna från pandemin i det operativa arbetet i stort. Utöver detta behöver det finnas en beredskap att vid behov hantera en ökad belastning till följd av en föränderlig situation.

Befolkningens liv och hälsa

Utöver den påverkan som pandemin orsakar befolkningen i form av allvarlig sjukdom och dödsfall, leder pandemin fortsatt till konsekvenser så som försämrade livsvillkor. Även om påfrestningarna på befolkningen sammantaget bedöms minska under juli-september, är konsekvenserna för de som drabbas till del långsiktiga.

Samhällets funktionalitet

Samhällsviktig verksamhet² har haft en god förmåga att anpassa sig till och hantera pandemins konsekvenser. Detta bedöms fortsatt gälla vid samtliga av Folkhälsomyndighetens scenarier. Sammantaget bedöms belastningen på samhällsviktig verksamhet minska under kommande period, till följd av minskad smittspridning och de regellättnader som genomförts och förväntas genomföras. Samtidigt kan de stegvisa regellättnaderna medföra belastning på viss samhällsviktig verksamhet, särskilt inom skydd och säkerhet.

Likt tidigare bedömer MSB att det fortsatt föreligger risker kopplat till informationssäkerhet hos samhällsviktiga aktörer, vilket dessa verksamheter behöver hantera. Risker bedöms även kvarstå för störningar i varuförsörjning. Laboratorieutrustning bedöms fortsatt vara en sårbar varukategori.

Grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet samt mänskliga fri- och rättigheter

Såväl individers som andra aktörers möjligheter att verka i samhället är fortsatt begränsade, till följd av smittspridning och vidtagna smittskyddsåtgärder. Människors handlingsutrymme bedöms dock öka under perioden, i takt med att regellättnader görs och då särskilt kopplat till begränsningar i mötes- och demonstrationsfriheten.

Vid stegvisa regellättnader, parallellt med minskad men likväl fortsatt smittspridning samt en pågående vaccinationsprocess, aktualiseras behovet av transparens och tydlighet, samt väl avvägda åtgärder. Detta är bland annat av stor vikt för att upprätthålla befolkningens förtroende för den samlade hanteringen, vilket påverkar samhällets förmåga att hantera både den rådande pandemin och en parallell samhällsstörning.

Försök till informationspåverkan har pågått sedan pandemins början. I ett läge där omständigheterna fortsatt förbättras gör MSB bedömningen att viss avmattning avseende försök till informationspåverkan kopplat specifikt till pandemin förväntas.

Bedömda åtgärdsbehov under kommande period

För att de åtgärder som vidtas ska få avsedd effekt behöver analyser och beslut utgå från ett befolkningsperspektiv, även under kommande period av regellättnader.

---

² Vid sidan om hälso- och sjukvård samt omsorg.

Säkerställ nödvändig samverkan

Såväl den fortsatta pandemihanteringen som den successiva övergången till mer normala förhållanden som aktörer står inför ställer höga krav på tvärsektorieell samverkan. Befintliga samverkansfora bör användas för att säkerställa att information inte faller mellan stolarna.

Trygga informations säkerheten

Det är fortsatt av stor betydelse att samtliga aktörer aktivt verkar för att informations säkerheten upprätthålls. Samtliga aktörer bör förbereda för att grundligt granska de beslut som fattats ifråga om säkerhetsåtgärder under pandemin för att säkerställa att tillfälliga och otillfredsställande lösningar inte fortsatt används.

Trygga tillgången till kritiska varor

Åtgärder behöver fortsatt vidtas för att säkra tillgången på laboratorie- och förbrukningsmateriel inom såväl vård och omsorg som övrig samhällsviktig verksamhet. Det arbete som pågår för att säkerställa möjlig omfördelning mellan aktörer inom hälso- och sjukvård och annan samhällsviktig verksamhet bör fortsätta.

Bibehåll och utveckla kontinuitets hantering

Samtliga aktörer bör se till att den kontinuitets hantering som gjorts inom pandemihanteringen inte går förlorad i övergången mot mer normala förhållanden, samt omhändertas i den ordinarie verksamheten.

Tillhandahåll samordnad och tillgänglig information

Samhällets aktörer behöver på ett lättförståeligt sätt kunna förmedla till befolkningen hur den stegvisa övergången mot mer normalitet kommer att ske. Denna kommunikation behöver vara samordnad med övrigt kommunikativt arbete inom hanteringen av pandemin och behöver tydliggöra hur en sådan övergång kan ske samtidigt som viss smittspridning och pandemihantering fortsätter.

Upprätthåll beredskap för att identifiera och möta informations påverkan

Samtliga aktörer behöver inom sitt eget verksamhetsområde ha beredskap för att kunna identifiera och möta informations påverkan. Likt tidigare gäller detta generellt utifrån den informationsmiljö som råder i och med pandemin, och i synnerhet för de som på olika sätt är involverade i arbetet med vaccinationsprocessen.

Verka för en stärkt kris hantering

I takt med att belastningen minskar i många verksamheter kommer den fortsatta hanteringen av pandemin stegvis behöva integreras i ordinarie arbetsformer. Inom respektive aktörs verksamhet, liksom i den aktörgemensamma samverkan, behöver det säkerställas att verktyg finns på plats för att snabbt kunna identifiera och hantera såväl risker kopplade till pandemin som parallella samhällsstörningar.

Det är vidare av stor vikt att aktörernas agerande utvärderas snarast möjligt och att erfarenheter från pandemihanteringen tillvaratas och förs in i ordinarie arbete med beredskapsutveckling.

Pandemins fortsatta inverkan – förutsättningar i juli 2021

Detta avsnitt ger en övergripande beskrivning över rådande förutsättningar för den kommande tremånadersperioden juli-september, utifrån vilka MSB:s bedömningar görs.

Folkhälsomyndighetens scenarier för fortsatt smittspridning

Inom ramen för Folkhälsomyndighetens regeringsuppdrag (S2020/08831) presenterade myndigheten en fjärde delrapport den 1 juli, 2021. I rapporten presenteras liksom tidigare delredovisningar tre scenarier benämnda scenario 0, scenario 1 och scenario 2. Dessa illustrerar en tänkbar utveckling under juli-september och bygger på antaganden om olika nivåer av ökad kontaktintensitet bland befolkningen, från och med mitten av augusti. Gemensamt för scenarierna är även antagandet om att en muterad, mer smittsam, variant av viruset succesivt tar över under den aktuella perioden.

Samtliga scenarier visar på en avtagande och låg smittspridning under sommaren, men vid scenario 1 och 2 genererar den ökade kontaktintensiteten en mindre ökning från början på september. I scenario 2 är ökningen något större, men i båda fallen handlar det om låga nivåer.

Smittskyddsåtgärder och befolkningens efterlevnad

Utifrån regeringens plan för en succesiv anpassning och avveckling av de restriktioner som tagits fram med anledning av covid-19-pandemin, förväntas flera regellättnader genomföras under kommande tremånadersperiod. Planen för stegvis anpassning bygger på Folkhälsomyndighetens nivåindelning för smittspridning och belastning på hälso- och sjukvården. Efter bedömningen att ett nivåskifte skett från den högsta nivån, nivå 3, till en något lägre nivå 2, genomfördes regellättnader den första juli. Närmast väntas ytterligare anpassningar och lättnader införas den 15 juli. Generellt innebär den stegvisa anpassningen som väntas fortsätta under perioden att deltagartaken för allmänna sammankomster och offentliga tillställningar höjs, att utomhusmiljöer regleras mindre än motsvarande inomhusmiljöer och att fokus skiftar från att undvika all nära kontakt till att undvika trängsel.

Enligt rapportering från länsstyrelserna har graden av efterlevnad fortsatt att minska under maj och juni. Det finns nu också tecken på att uthålligheten hos verksamhetsutövare minskar vad gäller att följa och implementera åtgärder enligt den tillfälliga covid-19-lagen. Benägenheten att följa råd och rekommendationer rapporteras också minska efter vaccinering, vilket kan bero på missuppfattningar av råd och rekommendationer relaterat till den gradvisa avvecklingen av restriktioner.

Fortsatt övergång till det mer normala

Utifrån Folkhälsomyndighetens scenarier och planerade regellättnader förväntas kommande period präglas av tydligt minskad smittspridning och förbättrat läge inom sjukvården. Detta bör i sin tur medföra en minskad belastning på övrig samhällsviktig verksamhet och samhället i stort. Under rapporteringsperioden kan samhället så småningom övergå till nästa fas av pandemihanteringen vilket ställer nya krav på samhällets aktörer.³

Den kommande perioden och övergången till det mer normala innebär att aktörer kan börja skifta fokus till att återuppta uppskjuten verksamhet, omhänderta och omsätta erfarenheter av pandemihanteringen samt ge möjlighet för personalen till återhämtning. Lättnaderna kommer att medföra en återgång till en mer normal verksamhet, men utan att göra avkall på den beredskap och den operativa förmågan att återigen kunna hantera ett eventuellt försämrat läge.

---

³ Se MSB:s nivåindelning i *Delrapport 2: Bedömning av pandemins konsekvenser för målen för samhällets säkerhet*.

Vaccinationsprocessen

Överenskommelsen mellan regeringen och Sveriges kommuner och regioner, SKR, om när alla över 18 år ska ha erbjudits en dos vaccin har skjutits fram till den 19 september. Ett stort antal doser vaccin har ankommit Sverige under våren och de tidiga sommarmånaderna vilket gjort att vaccinationstakten är fortsatt hög. Ungdomar i åldern 16-17 år ska erbjudas vaccin när alla som idag omfattas av vaccinationsprogrammet har erbjudits vaccin inom fas 4. Vaccinationen av ungdomarna beräknas kunna påbörjas i september. Vid denna tidpunkt utökas även gruppen som erbjuds vaccin med barn från 12 år med vissa medicinska tillstånd.

Undersökningar visar att vaccinationsviljan bland Sveriges befolkning är fortsatt hög, upp mot 90 procent uppger att de har, eller planerar att, vaccinera sig när tillfälle ges. Vaccinationsviljan bedöms dock vara lägre hos vissa grupper och i mer socioekonomiskt utsatta områden. Regioner, kommuner, intresseorganisationer och länsstyrelser genomför riktade aktiviteter mot dessa grupper och områden.

Risker för parallella händelser

Under perioden juli–september föreligger ett antal på förhand kända risker. Skogsbrand, vattenbrist och torra, skyfall och värmebölja är säsongrelaterade risker som kvarstår sedan föregående period. Dessa företeelser får oftast lokal eller regional påverkan. Utifrån omfattning och spridningsgrad kan företeelserna dock även föranleda behov av krishantering över kommun- och länsgränser samt på nationell nivå, vilket vi sett flera exempel på inom exempelvis skogsbrandsbekämpningen under juni och juli. De på förhand kända riskerna skulle under pandemin kunna orsaka parallella händelser som behöver hanteras i ett delvis redan ansträngt krishanteringssystem.

Utifrån det rådande parlamentariska läget skulle även förberedelse för och genomförande av ett eventuellt extra val till riksdagen innebära ökad påfrestning på vissa offentliga aktörer som haft en hög belastning under lång tid. Därutöver ligger terrorhotnivån alltså på en förhöjd nivå, en trea på en femgradig skala. Som påtalats i tidigare delrapportering skulle ett attentat med masskadeutfall sannolikt kräva en större hantering och medföra belastning på flera offentliga verksamheter som sjukvård, räddningstjänst och polis.

Konsekvenser för målen för samhällets säkerhet

I följande avsnitt redogörs för bedömningar av risker och möjliga konsekvenser för målen för samhällets säkerhet. Bedömningarna är inte prognoser, utan syftar till att ge en indikation över risker, möjliga konsekvenser och aspekter att planera utifrån.

Möjliga konsekvenser för människors liv och hälsa

MSB bedömer fortsatt att pandemin medför risker för befolkningens liv och hälsa, utöver det lidande och de direkta konsekvenser som insjuknande i covid-19 kan innebära för den som drabbas. Den kommande perioden förväntas innebära lättnader och en minskad smittspridning. Trots detta kvarstår konsekvenser av pandemin, då en del följer den har medfört för människors liv och hälsa är långsiktiga och svåra att överblicka.

Som MSB tidigare konstaterat har pandemin inneburit förändrade livsvillkor för delar av befolkningen och redan utsatta grupper drabbas hårdast. Konsekvenser för de som drabbas är till del långsiktiga och kan inte förväntas upphöra omedelbart när smittskyddsåtgärder lättas på. Det gäller inte minst konsekvenser i form av psykisk ohälsa och ekonomisk otrygghet. Samtidigt förväntas smittspridningen fortsatt minska och regellättnader införas under kommande period, vilket bedöms positivt för den påverkan som pandemin hittills haft och har på människors livsvillkor och välmående. Regellättnaderna innebär bland annat att föreningsliv, idrotts- och kulturverksamhet kan utövas på sätt liknande de före pandemin. Sammantaget bedöms regellättnaderna öka människors tillgång till viktiga sociala skyddsnet och förbättra förutsättningarna för goda livsvillkor i allmänhet.

Trots lättnader kvarstår konsekvenser som sträcker sig längre än rapporteringsperioden, så som barns och ungas psykiska ohälsa. Barn och unga som av olika anledning vare sig går i skolan eller deltar i undervisning bedöms vara svåra att nå och få tillbaka in i skolverksamheten. Ett ökat antal barn och unga som drabbas av psykisk ohälsa antas framöver behöva stöd av skolhälso-, barn- och ungdomspsykiatri samt den allmänna skolverksamheten.

Möjliga konsekvenser för samhällets funktionalitet

MSB bedömer att samhällsviktig verksamhet på en övergripande nivå kommer att kunna hantera samtliga av Folkhälsomyndighetens scenarier och att samhällets funktionalitet fortsatt upprätthålls under kommande tremånadersperiod. Under perioden förväntas påverkan på samhällsviktig verksamhet och konsekvenserna för befolkningen även minska i den omfattning att den sammantagna belastningen på samhället lättar, samtidigt som det fortfarande är ett ansträngt läge inom hälso- och sjukvården. För samhällsviktig verksamhet på en övergripande nivå innebär detta troligen att möjligheten för bland annat personal att återhämta sig förbättras under perioden och att tidigare nedprioriterad eller uppskjuten verksamhet kan genomföras.

Under perioden kommer hela samhället successivt övergå till en mer normal situation efter mer än ett år av distansarbete, anpassningar och begränsningar. Detta bedöms inte påverka samhällets funktionalitet på en övergripande nivå, men innebär en utmaning som ska hanteras gemensamt i samhället och som förutsätter nya eller reviderade arbetssätt. Övergången behöver präglas av omhändertagande av lärdomar från pandemihanteringen för att säkerställa att dessa inte går förlorade.

Återupptagande av uppskjuten verksamhet

Som MSB lyft ett flertal gånger har flera aktörer rapporterat risker förknippade med verksamhet som skjutits upp till följd av omprioriteringar under pandemin. Dessa risker bedöms primärt gälla på längre sikt än den tremånadersperiod som bedömningar i denna rapport görs utifrån. Inför kommande period görs förberedelser för att successivt återta uppskjuten verksamhet, bland annat utbildningar och certifieringar för personal inom samhällsviktig verksamhet. Möjligheten att återuppta

sådan verksamhet är beroende av att regellättnader genomförs och att den ökade belastningen på verksamheterna minskar. Om detta inte sker kommer denna verksamhet i vissa fall fortsatt behöva skjutas på framtiden, vilket blir allt allvarigare ju längre tiden går.

Samtidigt är det viktigt att återupptagande av uppskjuten verksamhet görs på ett sätt där beredskap upprätthålls för att hantera såväl ökad smittspridning lokalt, som nya eller parallella händelser. Exempelvis behövs det, som Folkhälsomyndigheten påpekar, en långsiktig planering och finansiering för att upprätthålla en tillräcklig beredskap att vid behov snabbt skala upp testnings- och provtagningsverksamheten. Detta inkluderar behovet att säkerställa tillgång till materiel. Att testning och provtagning fungerar väl är fortsatt av stor vikt för att säkerställa samhällets funktionalitet och upprätthålla samhällsviktig verksamhet.

Personalförsörjning

Risken för störningar i personalförsörjningen bedöms i stort minska i takt med att smittspridningen i samhället avtar, även om viss risk bedöms kvarstå så länge som smittspridning förekommer och risk finns för lokala utbrott. Kontinuitet behöver därför fortsatt säkerställas, inte minst i samhällsviktiga verksamheter som visat sig särskilt sårbara under pandemin och där eventuella störningar skulle kunna leda till stora spridningseffekter i samhället. MSB:s bedömning i Delrapport 2 kvarstår för juli och augusti månad, avseende att sommarsemestrar kan innebära en utmaning för personalförsörjningen inom samhällsviktig verksamhet. Detta bedöms aktörerna vara väl medvetna om.

Kritisk varuförsörjning

MSB bedömer att vissa risker kring kritisk varuförsörjning kvarstår så länge smittspridning förekommer i Sverige och i världen. På en generell nivå tycks problem kopplat till försörjningen av kritiska varor mindre påtagliga än tidigare under pandemin, men som konstaterades i Delrapport 2 kvarstår svårigheter avseende vissa varugrupper. Detta gäller fortsatt tillgången till laboratoriemateriel och annan utrustning som används vid provtagning, testning och analys där det visat sig vara svårt att bedöma den exakta tillgången. Berörda aktörer arbetar fortsatt för att hantera situationen, genom exempelvis användande av ersättningsprodukter. Därtill pågår ett aktörsgemensamt arbete i syfte att vid behov kunna omfördela materiel mellan framförallt verksamhet inom hälso- och sjukvård och annan samhällsviktig laboratorieverksamhet.

De farhågor som funnits avseende försörjningskedjorna för tekniska komponenter, såsom halvledare och microchip, har till del infriats under senaste perioden, till följd av produktions- och leveransproblem. Det finns dock inga tecken på att detta skulle ha påverkat upprätthållandet av samhällsviktig verksamhet.

Informationssäkerhet

Som tidigare bedömer MSB att det fortsatt föreligger risker kopplade till informationssäkerhet hos samhällsviktiga aktörer, detta främst på grund av utbrett distansarbete. Distansarbetet medför ett ökat behov av fjärråtkomst till olika informationssystem, vilket kan innebära en ökad och ibland osäker exponering av information. I takt med att samhället i större utsträckning återgår till ordinarie arbetsformer bedöms riskerna minska, även om en ökad smittspridning och nya smittskyddsåtgärder skulle göra att riskerna återigen aktualiseras. Samtliga aktörer behöver genomföra adekvat granskning av de beslut som fattats ifråga om säkerhetsåtgärder, för att stävja att hastiga och icke genomarbetade beslut inte fortsätter gälla efter pandemin.

Särskilt berörda sektorer under kommande period

Samtliga samhällssektorer har på olika sätt påverkats av pandemin och dess konsekvenser. I denna rapport läggs tonvikt på de sektorer som MSB bedömer berörs särskilt eller står inför utmaningar under kommande period.

Offentlig förvaltning

I stort har offentlig förvaltning fungerat väl under pandemin. På grund av rapporteringsperiodens tidsspann som innefattar sommarlov så väl som terminsstart har MSB valt att belysa grundskole- och gymnasieverksamhet i det här avsnittet. Skolan har, med undantag för gymnasiet och i viss utsträckning även högskolan, bedrivit stora delar av sin verksamhet som vanligt under pandemin. Skolan har kunnat ställa om och undervisa på distans vid behov samt anpassat undervisningen och verksamhet då det har varit nödvändigt. Skolan bedöms förberedd för kommande skolstart och de nya riktlinjerna med slopad distansundervisning. En eventuell ökad smittspridning lokalt i höst kan komma att drabba skolor, särskilt som barn inte hittills vaccinerats. Skolan är dock förberedd för att snabbt kunna ställa om till distansundervisning vid eventuella lokala utbrott. Skolan behöver fortsatt kunna möta elevers oro och svara på frågor kopplat till pandemin, inte minst i fråga om vaccin och vaccinering.

Transport

Det kan fortsatt konstateras att transportsektorn visat sig ha stark förmåga till anpassning och att godsflödena fungerat även under perioder med hög smittspridning. Påverkansgraden i sektorn har dock fortsatt ligga på en relativt hög nivå under den senaste perioden, även om variationen i påverkansgrad är stor mellan trafikslag och geografiska platser. Som tidigare rapporterats är det i synnerhet flygtrafiken som är drabbad, men även taxi- och busstrafik påverkas av det förändrade resmönstret. Orsaken är fortsatt det allt svårare ekonomiska läget för flera aktörer inom sektorn till följd av den minskade kommersiella trafiken, vilket bedöms kvarstå även om en viss ökning av kommersiellt resande kan antas under kommande period.

Inom sektorn finns verksamheter som är beroende av särskilda behörigheter för och certifiering av personal, något som i vissa fall har skjutits upp eller inte varit möjligt att utfärda på grund av restriktioner. Med de kommande regellättnaderna och en minskad smittspridning ökar möjligheten att återuppta sådan uppskjuten verksamhet. Detta bedöms dock ta tid och kommer påverka förutsättningarna inom sektorn.

Livsmedel

Livsmedels- och dricksvattenförsörjningen bedöms vara fortsatt robust mot påverkan till följd av pandemin. Sektorn är generellt mer utsatt under sommarmånaderna på grund av sårbarheten för väderrelaterade störningar, som torka. Grundvattennivåerna är dock bättre än 2018 då torkan var utbredd. Samverkan och informationsdelning i ordinarie strukturer pågår. Bristsituationer eller utdragna leveranstider avseende viss materiel och komponenter är fortsatt en utmaning för sektorn. De risker som föreligger inom sektorn bedöms inte påverka livsmedelsförsörjningen i stort.

Skydd och säkerhet

De regellättnader som införts under föregående period har för sektorn, och specifikt Polismyndigheten, inneburit både lägre belastning i vissa hänseenden och risk för utmaningar och ökad belastning i andra. De till del avskaffade gränskontrollerna har inneburit en lättnad för det polisiära arbetet. Samtidigt riskerar implementeringen av de stegvisa regellättnaderna kopplat till antalet tillåtna deltagare vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar att medföra vissa utmaningar. Exempelvis kan det bli svårt att upprätthålla kontroll över det totala antalet deltagare vid

demonstrationer och således också att göra bedömningen av när en demonstration bör upplösas på grund av smittskyddsskäl. Detsamma gäller för att upprätthålla kraven på att åskådare vid större idrottsarrangemang stannar vid sina anvisade platser.

Det behöver även fortsatt finnas en gemensam förståelse för vilka mandat och vilka begränsningar som finns för olika aktörer att agera i olika situationer där människor samlas, såsom i samband med större folksamlingar eller allmänna sammankomster.

Inom statlig och kommunal räddningstjänst finns sammantaget fortsatt en god beredskap att hantera säsongrelaterade händelser under perioden, även med hänsyn till de särskilda omständigheter som pandemin medför.

Möjliga konsekvenser för upprätthållandet av grundläggande värden

Pandemins effekter på grundläggande värden är svåra att bedöma, men som MSB konstaterat i tidigare delrapporter har Sveriges samlade smittskyddsåtgärder lett till förändrade förutsättningar för såväl individers som privata och offentliga aktörers, liksom civilsamhällets, möjligheter att verka i samhället.

I takt med att regellättnader gjorts och görs under kommande period, inte minst kopplat till de tillfälliga begränsningarna i mötes- och demonstrationsfriheten, väntas individers och andra aktörers möjlighet att verka i samhället avsevärt förbättras. Samtidigt kan individens frihet fortsatt uppfattas som begränsad så länge smittskyddsåtgärder som begränsar handlingsutrymmet tillämpas. MSB vill också understryka vikten av att samtliga aktörer säkerställer att eventuella försämrade förutsättningar som pandemin medfört i form av minskat samhällsdeltagande inte kvarstår efter det att regellättnader görs.

MSB:s bedömning är att transparens kring avvägningar bakom beslut om åtgärder, samt tidig, tydlig och samstämmig kommunikation fortsatt är mycket viktigt. Det gäller särskilt när samhället nu står inför en succesiv övergång till mer normala förhållanden, samtidigt som viss smittspridning förekommer och stora delar av befolkningen ska vaccineras. En anledning till detta är att det kan påverka befolkningens förtroende och samhällets motståndskraft i den fortsatta hanteringen och vid nya kriser. Transparens och tydlig information är också viktiga beståndsdelar för att minska risken för vilseledande information och informationspåverkan.

Samhällets motståndskraft och fortsatta krishanteringsförmåga

Som MSB beskrev i Delrapport 2 är människors förtroende för samhällets förmåga att hantera kriser en grundförutsättning för befolkningens motståndskraft vid samhällsstörningar. Upplevd brist på transparens rörande avvägningar som ligger till grund för olika beslut och otydlig eller otillräcklig kommunikation riskerar fortsatt att skada ett sådant förtroende.

Inför kommande period av minskad smittspridning på nationell nivå och stegvisa regellättnader, aktualiseras dessa risker. De närmsta månaderna behöver berörda aktörer verka för att främja människors möjlighet och benägenhet till efterlevnad av de råd och rekommendationer som fortfarande gäller. Stegvisa regellättnader, lokala och regionala råd och rekommendationer, samt vaccinationsprocessens olika steg riskerar att missförstås och ställer alla höga krav på den enskilde att ta till sig myndighetsinformation och anpassa sig i vardagen. Därutöver förekommer även missinformation, desinformation och ryktesspridning kopplat till covid-19-hanteringen i den svenska informationsmiljön, vilket riskerar att öka allmänhetens oro och påverka förtroendet.

Att upprätthålla förtroendet för samhällets aktörer är av stor vikt för hantering av en parallell eller framtida samhällsstörning med helt andra konsekvenser och åtgärdsbehov än vid den pågående

pandemin. Sammantaget utgör detta en påtaglig kommunikativ utmaning för samhällets aktörer inför den kommande tremånadersperioden.

Risker kopplade till informationspåverkan

Som MSB beskrev i Delrapport 2 har ett flertal statsaktörer och icke-statliga globala antagonistiska aktörer sedan smittspridningen av coronaviruset tog fart spridit vilseledande narrativ riktade mot Sverige och den globala informationsmiljö som Sverige är en del av. Detta förväntas fortsätta även under kommande period. Eftersom aktörer som ägnar sig åt informationspåverkan ofta är ombytliga och det sammantagna läget inom pandemin tycks förbättras gör MSB bedömningen att viss avmattning förväntas, då aktörerna flyttar fokus till andra områden för att nå sina syften.

MSB konstaterar fortsatt att de narrativ som sprids om covid-19-vaccin och pandemihantering överlag passar väl in i de strategiska narrativ som dessa aktörer riktat mot Sverige över tid. Syftet med dessa narrativ är ofta att legitimera den egna världsbilden och det auktoritära ledarskapet, polarisera genom att underminera förtroendet för beslutsfattare och politiska beslut samt få Sverige att framstå som ett konfliktfyllt land genom att överdriva dess svagheter. I fråga om vaccinationsprocessen gör MSB fortsatt bedömningen att informationspåverkan från antagonistiska stater inte syftar till att underminera vaccinationsprocessen som sådan, utan att försvaga allmänhetens förtroende för vissa vaccin för att framhäva egenproducerade vaccin.

Åtgärdsbehov inom den aktörsgemensamma hanteringen

Ett stort antal åtgärder har vidtagits och vidtas löpande för att dämpa smittspridningen och mildra de samhällskonsekvenser som situationen lett eller riskerar att leda till. I följande kapitel identifieras behov av åtgärder som kan vidtas av flera aktörer eller som kräver samverkan mellan olika aktörer, i syfte att dämpa och mildra de risker och möjliga samhällskonsekvenser som presenterats i föregående kapitel.

Under kommande period behöver aktörer förhålla sig till regellättnader och en övergång mot en bättre och stabilare situation, samtidigt som vaksamhet behövs för att kunna hantera situationen om den skulle förändras. Därför är planering, kontinuitetshantering och samverkan, inklusive samordnad kommunikation, fortsatt viktiga ingångsvärden.

Samverkan på nationell nivå

Säkerställ helhetssyn vid förändrade smittskyddsåtgärder

Samtliga aktörer behöver utgå från en helhetssyn och förståelse för beroenden mellan samhällsviktiga verksamheter i sitt agerande. Det är av stor vikt då regellättnader genomförs och när påverkan på samhället minskar. Detta bör särskilt beaktas när de särskilda arbetsformerna för pandemihanteringen så småningom fasas ut, med syfte att säkerställa att inget viktigt arbete går om intet i övergången. Befintliga samverkansfora bör användas för att säkerställa att information inte faller mellan stolarna.

Förberedande åtgärder och kontinuitetshantering

Upprätthåll förmåga att hantera en förvärrad eller förändrad situation

Samhällsviktiga verksamheter behöver ha förmåga och beredskap att hantera parallella händelser och eventuell förvärrad smittspridning. Det gäller i synnerhet de verksamheter som berörs av säsongrelaterade risker som föreligger under kommande period. Aktörerna behöver säkerställa en förmåga att kunna hantera både pandemin och eventuella parallella samhällsstörningar. Det är även viktigt när nedprioriterad eller uppskjuten verksamhet återupptas efter sommaren

Utgå från befolkningsperspektiv för avsedd effekt

Som tidigare lyfts bör bedömningar och analyser inför beslut utgå från ett befolkningsperspektiv. Det gäller exempelvis att beakta aspekter som ålder, kön, funktionalitet, geografisk hemvist och socioekonomiska förutsättningar.

Trygga informationssäkerheten

Det är fortsatt av stor betydelse att samtliga aktörer aktivt verkar för att informationssäkerheten upprätthålls. Samtliga aktörer bör förbereda för att grundligt granska de beslut som fattats ifråga om säkerhetsåtgärder under pandemin för att säkerställa att tillfälliga och otillfredsställande lösningar kring hemarbete och fjärråtkomst inte fortsatt används. Det är också viktigt att organisationer åtgärdar den eventuella säkerhets- och förvaltningsskuld som MSB påtalat i Delrapport 1.

Kontinuitetshantering

Säkerställ omhändertagande av genomförd kontinuitetshantering

Då belastningen på samhällsviktig verksamhet troligtvis går ner, sjunker de kortsiktiga behoven av kontinuitetshantering kopplat till pandemin. Samtliga aktörer bör dock se till att den kontinuitetshantering som gjorts inte går förlorad i övergången mot mer normala förhållanden, samt tas om hand i den ordinarie verksamheten.

Samtliga aktörer bör även se över förutsättningarna för att återuppta uppskjuten verksamhet, såsom utbildningar, oavsett händelseutveckling under hösten.

Trygga tillgång till skyddsutrustning och andra kritiska varor

Även om situationen avseende tillgång till laboratorie- och förbrukningsmateriel gradvis förbättrats, bedöms läget som osäker även på kort sikt. Det är viktigt att pågående arbete kring detta fortgår för att säkra tillgången av materiel inom vård och omsorg samt övrig samhällsviktig verksamhet.

Åtgärder inom kommunikation

Eftersträva tydlig och lättförståelig kommunikation

Utifrån de riskområden som lyfts i rapporten finns fortsatt ett stort behov av tydlig och lättförståelig kommunikation till allmänheten. Kommunikationen behöver präglas av transparens avseende hur och varför åtgärder vidtas eller dras tillbaka.

Samhällets aktörer behöver på ett lättförståeligt sätt kunna förmedla budskap till befolkningen kring hur nedtrappningen kommer ske, samt vilka råd och rekommendationer som fortsatt gäller. Denna kommunikation behöver vara samordnad och tydliggöra hur en övergång kan ske samtidigt som viss smittspridning och pandemihantering fortsätter.

Ha beredskap för att tillgodose nya eller förändrade informationsbehov

För att möta befolkningens oro, och för att upprätthålla förtroendet för samhällets institutioner, behöver offentliga aktörer även säkerställa förmågan att på sikt möta det informationsbehov som finns hos befolkningen. Det kan vara informationsbehov kopplat till pandemins konsekvenser, risker för smittspridning och muterade virusvarianter, samt rekommendationer från myndigheterna. Beredskap behöver även finnas för att kunna nå ut med budskap om situationen skulle förändras.

Upprätthåll beredskap för att identifiera och möta informationspåverkan

Samtliga aktörer behöver fortsatt inom sitt eget verksamhetsområde ha beredskap för att kunna identifiera och möta informationspåverkan. Det gäller generellt utifrån den informationsmiljö som råder i och med pandemin, och i synnerhet för de som på olika sätt är involverade i arbetet med vaccinationsprocessen.

Stärkt krishantering

Utveckla arbetsformer som kan hantera både pandemin och ordinarie uppgifter

Hantering av pandemin behöver i många verksamheter stegvis integreras i ordinarie arbetsformer samtidigt som utvecklad pandemispecifika arbets- och samverkansformer upprätthålls för att kunna användas vid ett eventuellt försämrat läge. Inom respektive aktörs verksamhet, liksom i den aktörgemensamma samverkan, behöver det säkerställas att det finns verktyg för att snabbt identifiera och hantera ett förändrat läge.

Säkerställ personalens återhämtning

Samtliga aktörer bör säkerställa att den personal som arbetat hårt och länge med pandemihanteringen har förutsättningar till återhämtning och tillgång till eventuellt annat stöd även efter sommarens semestrar.

Tillvarata erfarenheter

Det är av stor vikt att de erfarenheter som kunnat dras av pandemihanteringen omhändertaras och att aktörernas agerande utvärderas inom en snar framtid. Detta för att kunskap och erfarenhet inte ska gå

förlorad och för att utveckla krishanterings- och beredskapsarbetet. Erfarenhetsutbyte bör ske mellan aktörerna.

I det fall utveckling av beredskapsarbete har fått skjutas upp till följd av operativ hantering bör aktörer säkerställa att beredskapsutveckling återupptas och att erfarenheter från pandemin omhändertas i arbetet.

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

© Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
651 81 Karlstad, Tel 0771-240 240, www.msb.se